

Opetus- ja kulttuuriministeriölle

Lausunto työryhmän ehdotuksesta lakiesitykseksi valtion rahoituksesta elokuvakulttuurin edistämiseen

Kiitämme mahdollisuudesta lausua työryhmän esityksestä laiksi valtion rahoituksesta elokuvakulttuurin edistämiseen. Pidämme esitystä valtaosin kannatettavana ja toteamme kantanamme seuraavaa:

SES elokuvatuen jakajana

Elokuva on sekä tärkeä taidemuoto, merkittävä osa luovan talouden elinkeinotoimintaa ja merkityksellistä kansallisen kulttuuri-identiteetin kannalta. Suomessa elokuva-osaaminen on korkealla tasolla ja hyvää laatua tehdään tiukoilla budjeteilla. Kun Euroopassa pitkän näytelmäelokuvan keskimääräinen kokonaisbudjetti on noin 3,5 miljoonaa euroa, Suomessa se on noin 1,3 miljoonaa euroa.

Elokuvaa tuetaan kaikissa EU-maissa. Erityisesti pienillä kielialueilla valtion tuki on elokuvalla välttämätöntä. Suomessa valtion rahoitus muodostaa noin 40 prosenttia pitkien näytelmäelokuvien ja 50 % dokumenttielokuvien kokonaiskustannuksista.

Suomen elokuvasäätiö SES on 1970-luvulta lähtien toiminut tuen myöntäjänä. Sen pääasiallinen tehtävä on myöntää opetus- ja kulttuuriministeriön osoittamaa valtion rahoitusta edelleen valtionavustuksin elokuvan tuottamiseen, jakeluun ja käsikirjoittamiseen sekä muuhun elokuvakulttuurin edistämiseen.

Suomen Elokuväsäätiön asema ja toiminta on vakiintunutta ja säätiöön on kertynyt merkittävää erityisosaamista alan edistämisen suhteen, mikä antaa sille hyvän perustan jatkaa tässä tehtävässä edelleen. Se myös vähentää merkittäväällä tavalla huolta siitä, että viranomaiset ja poliittiset päättäjät alkaisivat käyttää elokuvatukea instrumenttina vaikuttaa elokuvataiteen sisältöön.

Taiteen edistämiskeskuksen rooli

Työryhmän esityksen mukaan Elokuväsäätiö hoitaisi valtionavustuksiin liittyvät valtionapuviranomaistehtävät muilta osin, mutta valtionavustuksen maksatuksen keskeyttäminen

(10§) ja takaisinperintä (11 §) hoidettaisiin Taiteen edistämiskeskuksessa. Tätä perustellaan perustuslain 124 §:n huomioon ottamiselta. Jos nämä asiat siirtyvät Taikelle, päätöksenteon tulee tapahtua siellä virkatyönä. Ei ole syytä synnyttää pelkoja siitä, että tällaisessa tilanteessa olisi riski liikesalaisuuden piirissä olevan tiedon leviämisestä laajemmalle kuin on välttämätöntä.

Tukipäätösten tekeminen

Työryhmän esityksen mukaan elokuvatukea koskeva päätösvalta siirtyisi säätiön toimitusjohtajalta säätiön hallitukselle. Säätiön hallitus siis päättäisi elokuväsäätiön johtajan esittelystä SES:in jakamista valtionavustuksista (8§). Esityksessä tätäkin perustellaan perustuslain 124 §:n soveltamisella.

Tiedämme tällaisen muutoksen herättävän laajaa kritiikkiä elokuva-alalla ja toivomme, että nykyinen toimintamalli voisi jatkaa. Nykyinen malli on tuen hakijoiden kannalta parempi, ajateltiinpa sitten päätöksentekoon tarvittavaa asiantuntemusta tai siihen käytettävää aikaresurssia. On tärkeää, että elokuvatuesta päättävillä ihmisillä on korkeatasoinen asiantuntemus tämän päivän elokuvatuotannosta, jakelusta ja käsikirjoittamisesta. Tätä asiantuntemusta löytyy parhaiten elokuva-alalta. Esteettömyyden varmistamiseksi säätiön hallitukseen ei kuitenkaan enää voi nimetä elokuva-alalla aktiivisesti toimivia henkilöitä (7§, 8§). Tämä tuo haasteen asiantuntemuksen turvaamiseksi kaikissa niissä hallintomalleissa, joissa tukipäätökset tehdään luottamushenkilöelimessä. Koska paras asiantuntemus kasvaa omakohtaisesta kokemuksesta, esteettömyysvaatimuksen ja asiantuntemusvaatimuksen yhteensovittaminen luottamuselimestä on vaikeaa.

Vaihtoehtoinen kehitysehdotus

Jos perustuslain näkökulmasta päätökset tulee tehdä useamman hengen kollegiossa ja säätiön hallituksen tulee ottaa niihin konkreettisesti kantaa, kannatettavampi malli olisi muodostaa tällainen kollegio elokuväsäätiön toimihenkilöistä ja viedä sen päätökset hallituksen vahvistettavaksi ennen niiden toimeenpanoa. Silloin hallitus ottaa kantaa konkreettisiin tukipäätöksiin, mutta ne tulisivat sen kokoukseen toimitusjohtajan esitysten sijaan säätiön sisäisen asiantuntija-kollegion päättäminä päätösesityksinä.

Ellei nykyisellä mallilla voi jatkaa, pidämme edellä esitettyä kaksiportaista mallia parempana kehitysvaihtoehtona. Siinä hyödynnetään säätiön sisällä oleva asiantuntemus parhaalla

mahdollisella tavalla ja kuitenkin hallituksen rooli päätöksenteossa toteuttaa perustuslain 124 § mukaiset tavoitteet täysimittaisesti.

Työryhmän esittämä mallin täydentäminen

Työryhmän esityksen mukaan hallitus tekee päätökset toimitusjohtajan esittelystä. Tämä on parempi vaihtoehto kuin jossain vaiheessa esillä ollut ajatus erillisestä, luottamushenkilöistä koostuvasta tukitoimikunnasta. Siinä mallissa olisi monta ongelmaa. Esimerkiksi, esteettömien asiantuntijoiden löytäminen säätiön ulkopuolelta hallituksen lisäksi myös tällaiseen toimikuntaan olisi erittäin vaikeaa.

Jos työryhmän esittämä malli toteutetaan, esitämme kuitenkin, että ainakin tuotantotukiasioissa tuotantoneuvojat ovat hallituksen päätöskokouksissa puhe- ja läsnäolo-oikeutettuja. On selvää, että lakiesityksen 8 § mukaisesti säätiön johtaja esittelee säätiön perustehtävään kuuluvat päätökset hallituksessa. Yhtä selvää on, että tuotantoneuvojien rooli on erittäin merkittävä. Heillä on perinteisesti avainrooli sekä tukipäätösten valmistelussa että yhteyksien hoidossa tuen hakijoiden kanssa.

Tämän hetken tiedon mukaan nykyinen hallitus ja toimiva johto ottavat tämän oma-aloitteisesti käytännöksi, mutta esitämme, että puhe- ja läsnäolo-oikeus näiden päätösten käsittelyn yhteydessä kirjataan lakiin, jotta turvataan päätösten valmistelijoiden rooli myös tulevaisuudessa.

Neuvottelukunta

Kannatamme esitystä neuvottelukunnan perustamista 19 §:ssä esitetyllä tavalla. Koska säätiön hallituksessa ei voi olla ihmisiä, joiden voi katsoa ”edustavan” tuen hakijoita, on erittäin tärkeää varmistaa yhteydet toimialan kanssa.

Lakiesityksen selkeyden kehittäminen

Viime aikoina on kiinnitetty huomioita lainsäädännön selkeyteen ja ymmärrettävyyteen. On hyvä, että esityksen pykälät on otsikoitu kuvaavalla ja kertovalla tavalla. Laki on hyvin kirjoitettu.

Esitämme kuitenkin harkittavaksi yhtä asiaa ja teemme yhden muutosesityksen.

TV-sarjojen näkyminen tuen kohteina

Elokuvasäätiön tukea voi hakea ja myöntää myös tv-sarjojen tekemiseen. Olisi hyväksi, että tämä näkyy myös säätiön tukitoimintaa käsittelevässä laissa.

Esityksen 3 §:n määritelmässä kerrotaan, mitä sanalla "elokuva" tarkoitetaan tässä laissa: *"Tässä laissa tarkoitetaan ... elokuvalla teosta, joka perustuu taiteelliseen suunnitelmaan ja joka voidaan teknisin keinoin esittää liikkuvina kuvina."* Tätä määritelmää täsmennetään perusteluissa seuraavasti: *"Teos voisi olla pitkä, lyhyt tai sarjamuotoinen..."*

Koska käsite "elokuva" ei yleiskielessä tarkoita eikä sisällä tv-sarjoja, esitämme lain selkeyden näkökulmasta, että perustelujen kaltainen ilmaus sisällytetään myös pykälään jolloin se kuuluisi esimerkiksi näin: *"Tässä laissa tarkoitetaan ... elokuvalla yksittäistä tai sarjamuotoista teosta, joka perustuu taiteelliseen suunnitelmaan ja joka voidaan teknisin keinoin esittää liikkuvina kuvina."*

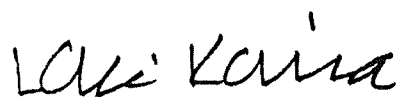
Esteellisyys

Lain 8 §:ssä kerrotaan, että *"hallituksen jäsenen esteellisyyteen sovelletaan hallintolakia"*. Lisäksi 7 §:ssä lukee, että tukea ei voida myöntää *"taholle, jos sen edustaja on Suomen elokuvasäätiön hallituksen jäsen"*.

Lain perustelujen mukaan 7 §:n lisäys on tehty selkeyden vuoksi. Mielestämme olisi tärkeää selventää suoraan pykälässä, onko tällä pelkästään tarkoitus viitata hallintolain esteellisyyssäännöksiin vai tuleeko tämä niiden lisäksi tai sijaan. Yksi konkreettinen kysymys, joka tästä nousee, liittyy käsitteeseen "edustaja". On tärkeää, ettei synny epäselvyyttä siitä, voivatko tukea saavia tahoja edustavien järjestöjen toimihenkilöt ja hallituksen jäsenet osallistua Elokuväsäätiön hallitustyöskentelyyn.

Helsingissä 6.11.2017

Suomen Elokuväsäätiön hallituksen puolesta



Lauri Kaira

Puheenjohtaja